

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060103

DOM
2014-04-03
Stockholm

Mål nr
M 2504-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2013-02-19 i mål nr M 6497-11, se bilaga

KLAGANDE

Roland Korsén
Gassarvet lisbetesvägen 8
793 97 Siljansnäs

Ombud: Advokat Lars Boman
MAQS Law Firm Advokatbyrå AB
Box 7009
103 86 Stockholm

MOTPARTER

1. Dala Vind AB, 556696-6940
Box 4
782 21 Malung

Ombud: Advokat Tove Andersson och jur. kand. Henrik Pernmyr
Wistrand Advokatbyrå
Box 11920
404 39 Göteborg

2. Länsstyrelsen i Dalarnas län
791 84 Falun

SAKEN

Tillstånd att uppföra och driva vindkraftverk m.m. inom fastigheterna Bengtsarvet s:1 och Gesunda 172:1 i Mora kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen miljöprövningsdelegationens, Länsstyrelsen i Dalarnas län, beslut den 10 november 2011 (dnr 551-16650-08) samt avslår ansökan om tillstånd.

Dok.Id 1129961

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Roland Korsén har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska upphäva det av miljöprövningsdelegationen meddelade tillståndet att uppföra och driva vindkraftverk m.m.

Dala Vind AB har motsatt sig ändring.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har medgett ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har i allt väsentligt åberopat samma omständigheter och grunder som i mark- och miljödomstolen samt tillagt bl.a. följande.

Roland Korsén

Tillräckliga hänsyn har inte tagits till de påpekade bullervärdena samt de kumulativa effekter som uppkommer med anledning av befintliga vindkraftverk. I mark- och miljödomstolens dom har felaktigt angivits att det är verk nr 3 som är särskilt störande medan det egentligen är verken 14 och 15. Mark- och miljödomstolen har inte kommenterat länsstyrelsens yttrande om nödvändigheten av en kulturanalys eller att länsstyrelsen avstyrkt med hänvisning till områdets kungsörnspopulation. När det gäller placeringen hänvisar domen till villkor 2 i tillståndet och anger att placeringen ska bestämmas i samråd mellan bolaget och tillsynsmyndigheten. Det innebär att frågor som är avgörande för själva tillståndsprövningen har skjutits på framtiden i ett samråd där hans intressen kan komma att åsidosättas. En sådan osäkerhet är inte förenlig med gällande regler. Vad gäller lokaliseringsprövningen bygger den på en översiktsplan som inte har föregåtts av någon miljöprövning, utan grundas på ett politiskt beslut i strid med miljökontorets avstyrkande. Redovisning av alternativa

lokaliseringar saknas helt trots att kommunen i sin vindplan faktiskt anvisat alternativa lägen.

De frågor som Naturvårdsverket har tagit upp i sina yttranden har redan tidigare tagits upp av honom och ligger inom ramen för målet. Att den enskildes intressen sammanfaller med ett allmänt intresse ökar styrkan i argumenten. Dala Vind AB har inte ens gjort ett försök att redovisa någon alternativ lokalisering, vilket strider mot miljöbalkens regler och redan i sig ska leda till att ansökan ska avslås. Bolagets förslag till alternativt utredningsvillkor skulle kunna få oönskade konsekvenser. I den mån fågelutredningen har brister avseende var boplatser ligger skulle en sådan föreskrift kunna leda till att ett tillstånd ges utan att det egentligen är känt var vindkraftverken kommer att placeras. Det skulle kunna få det märkliga resultatet att det efter att tillstånd meddelats får konstateras att verken faktiskt inte kan etableras inom vindkraftsområdet. Behovet av att det istället sker en redovisning av alternativa platser framstår i ljuset av detta som än mer starkt. Vad bolaget har anfört om skogsbruk inom området är kraftigt överdrivet.

Dala Vind AB

Företrädare för allmänna intressen har inte överklagat mark- och miljödomstolens dom. Aktuellt överklagande gäller vad Roland Korsén anfört; påverkan på allmänna intressen grundar inte klagorätt för enskilda.

Bolaget har genomfört utredning av tre alternativa lokaliseringar inklusive huvudalternativet. Vägledande för urvalet har varit den inventering av vindpotential som presenterats av länsstyrelsen. Förutom utredning av alternativa lokaliseringar har bolaget också utrett och redovisat totalt tre utformningsalternativ. De olika utredningsalternativen har bl.a. utarbetats genom tidiga samråd som bolaget hållit med Försvaret, Skogsstyrelsen, länsstyrelsen, kommunen, markägare och närboende.

Området för den planerade verksamheten ligger inte inom område av riksintresse för friluftsliv och turism enligt 4 kap. 2 § miljöbalken, utan så långt som 4,5 km västerut.

Beträffande Siljans strandområde är avståndet över 9 km. En vindkraftetablering inom nu aktuellt område kan komma att medföra viss synlighet från Siljansringen. Det skulle kunna innebära viss påverkan på de värden för turism och rörligt friluftsliv som värnas av riksintresset. Påverkan har dock bedömts som acceptabel.

Vad gäller fråga om påverkan på kungsörn och andra fåglar kan det konstateras att Naturvårdsverkets yttrande innehåller sakfel, bl.a. vad gäller aktuell klassning enligt artdatabanken samt parametrar som lagts till grund för bedömningen. Av den utredning som bolaget lämnat in framgår av den sammanfattande bedömningen att fågelförekomsten är ganska typisk för ett skogsområde i den aktuella delen av landet. Vid inventeringen påträffades inget kungsörnsbo. Utifrån avståndet till revirets centrala delar bedöms att någon större påverkan inte uppkommer och det är mest sannolikt att ett bo eller ett eventuellt kommande bo skulle placeras en bra bit bort och troligen runt två km från närmaste verk. Inte heller vad gäller övriga fågelarter bedöms någon oacceptabel påverkan uppkomma. Etableringsområdet är dessutom till stora delar redan påverkat av mänsklig aktivitet genom framförallt ett produktivt skogsbruk.

För det fall Mark- och miljööverdomstolen överväger att reglera frågan om kungsörn närmare än vad som redan följer av meddelad provotidsföreskrift och utredningsvillkor, har bolaget inget att invända mot att i andra hand utredningsvillkor U1 kompletteras med följande; innan anläggningsarbeten påbörjas ska en uppföljande inventering avseende eventuella kungsörnsbon i området företas under månaderna februari till juli. I enlighet därmed kan i andra hand provotidsföreskriften även kompletteras med följande villkor;

”P1. Vindkraftverk får inte placeras närmare än två (2) km från eventuella boplatser för kungsörn enligt vad som framgår av uppföljande inventering utifrån villkor U1.”

Länsstyrelsen i Dalarnas län

Länsstyrelsen avstyrkte ansökan vid prövningen av miljöprövningsdelegationen eftersom exploateringen påverkar del av Siljansområdet som är ett riksintresse för turismen och friluftslivet enligt 4 kap. miljöbalken. Det finns redan 31 verk uppförda i området idag och ytterligare 30 verk är anmälda eller har fått tillstånd att uppföras. Det kuperade landskapet med milsvida utblickar gör landskapet extra känsligt för exploateringar och etableringar som fragmenterar horisontlinjerna inom området. En exploatering med förhållandevis liten påverkan på närområdet kan på långt håll, upp till flera mil, påverka landskapet negativt. Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att etableringen kommer bli synlig på många platser runt Siljansområdet. Förändringen på landskapet blir därmed mycket tydlig. Den medför en iögonfallande kontrast mellan nytt och gammalt i ett område där helhetsintrycket och den historiska kontinuiteten är central och innebär därför en risk för störningar såväl som en betydande påverkan på landskapsbilden. Vid en avvägning mellan intresset att producera vindenergi och att skydda värdena i Siljansområdet ska skyddet av riksintresset ges företräde. Sedan länsstyrelsen yttrade sig över ansökan har förutsättningarna ändrats och det är inte fråga om lika många verk. I och med detta kan en ny bedömning av påverkan på landskapsbilden och riksintresset behöva göras.

Hela området omfattas av kungsörnsrevir. Området utgör även flyg- och sträckområde för kungsörn. Arten finns med på artdatabasens lista över rödlistade arter och betecknas som ”nära hotad”, vilket innebär att det finns en stor risk att arten inom en snar framtid blir kategoriserad som en hotad art och riskerar att försvinna. Kungsörn omfattas också av artskydd enligt 8 kap. miljöbalken och finns med i bilaga 1 till artskyddsförordningen. Kungsörnar hör till de fågelarter som drabbas hårdast av vindkraftsetableringar då de är utpräglade termikflygare. Det har inte i ärendet visats att den föreslagna platsen är sådan att ändamålet kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Denna bedömning har inte ändrats trots att ansökan nu omfattar färre verk.

YTTRANDE FRÅN REMISSINSTANSER

Naturvårdsverket

Valet av plats är olämpligt då den planerade vindkraftsparken kan skada eller påverka fåglars fortplantningsområde och viloplatser på ett sätt som inte är förenligt med artskyddsförordningen. Ansökan bör därför med hänvisning till 2 kap. 6 § miljöbalken avslås. Naturvårdsverket har även noterat att underlaget gällande frågan om riksintresset Siljan med omgivningar enligt 4 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken är så pass bristfälligt att det inte torde kunna ligga till grund för prövning. Det kan inte utredas huruvida den planerade vindkraftsparken kan innebära påtaglig skada på riksintresset. Ansökan bör under sådana omständigheter avvisas.

Påverkan på känsliga fågelarter

Flera skyddsvärda och känsliga arter, bl.a. kungsörn, bivråk och tjäder, riskerar att störas och trängas bort från sina naturliga habitat och häckningsplatser. De riskerar även att kollidera med vindkraftverken. Av den studie från JP Fågelvind som Naturvårdsverket har tagit del av framgår att området hyser sju revir av häckande rovfågel, varav två arter är rödlistade; kungsörn (nära hotad), bivråk (starkt hotad), sparvhök, tornfalk, lärkfalk och ormvråk. Bland skogsfågel förekommer orre talrikt i området och minst fyra spelplatser för tjäder identifierades. I studien redovisades också förekomst av starkt hotade, rödlistade arter som troligen häckar i området, t.ex. nattskärna (nära hotad) och tretåig hackspett (sårbar).

En vindkraftspark på Säliträdberget-Skuruberg har redan byggts i närheten av den planerade parken på Rossberget-Davalberget. Naturvårdsverket vill framhålla att en ytterligare vindkraftsetablering i området riskerar att få kumulativa effekter på fågelfaunan. I miljöprövningsdelegationens beslut påpekas att rovfågelfaunan är värdefull och påverkan måste minimeras. Med hänsyn till den känsliga fågelfaunan är det inte tillräckligt att frågan om slutliga villkor för att minimera påverkan på rovfågelbeståndet skjuts upp.

Kungsörn

Av inventeringen framgår att den planerade vindkraftsanläggningen ligger mitt i ett kungsörnsrevir och att flygstråk, som frekvent används av örn, sammanfaller med vindparksområdet. Kungsörnen finns upptagen i bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv (rådets direktiv 79/409/EEG). Arten återfinns i hotkategori "nära hotad" i den nationella rödlistan och kungsörnen bedöms därmed inte ha en långsiktigt livskraftig population i Sverige. Av regering och riksdag fastlagda etappmål och miniminivåer är miniminivån för kungsörn 600 årliga häckningar i Sverige. Bedömningar tyder på att det idag inte finns fler än 500 häckande par.

Under de senaste två decennierna har kungsörnsbeståndet i Dalarna, som utgör det norrländska utbredningsområdets övergång till södra landet, uppvisat dålig häckningsframgång. Kungsörn är känslig för störning och behöver tillgång till ostörda områden med en lämplig livsmiljö. Samma bon och revir utnyttjas ofta under lång tid, generation efter generation. Ett kungsörnsrevir är cirka en kvadratmil stort och i reviret finns oftast flera alternativa bon. De gamla fåglarna stannar normalt i eller i närheten av reviret året runt. Då kungsörnens könsmognad inträder sent och reproduktionstakten är långsam är populationen känslig för förändringar i överlevnad hos gamla och unga individer. Särskilt gäller det förhöjd dödlighet hos gamla individer.

Kungsörnen jagar helst i öppen terräng med goda vind- och termikförhållanden, dvs. på de platser där också vindkraftsetableringar är mest gynnsamma.

Vindkraftsexploatering med ett utökat väg- och ledningsnät medför påverkan på örnens livsmiljöer genom en fragmentering av landskapet. Tillhörande anläggningar kan innebära störningar från service och underhåll. Vid dålig sikt riskerar kungsörn att kollidera med vindkraftverk. Även vid god sikt har det inträffat att kungsörn har kolliderat med bladen på ett vindkraftverk, vilket kan bero på att de har svårt att uppfatta och undvika rotorblad i rörelse.

Kungsörn påverkas alltså negativt av vindkraftsetableringar, både när det gäller störning, bortträngning från naturliga habitat och häckningsplatser samt kollisioner med vindkraftverken.

Övriga fåglar

Bivråd, tjäder, nattskär, storlom och smålom är samtliga upptagna på fågeldirektivets bilaga 1. Områden där bivråd häckar regelbundet bör skyddas mot exploatering och skyddszoner bör uppgå till minst en km. Tjäder, nattskär, storlom och smålom är alla störningskänsliga. Beträffande lom bör skyddszoner om minst en km upprättas runt sjöar och tjärnar där lommar regelbundet häckar.

Sammantaget strider de sökta åtgärderna mot artskyddsförordningen och lokaliseringen är olämplig.

Påverkan på riksintresset Siljansområdet

Naturvårdsverket anser att den sökta verksamheten kan innebära en påtaglig skada på riksintresset Siljansområdet enligt 4 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken och att åtgärden därför strider mot hushållningsbestämmelserna i 4 kap. miljöbalken.

Naturvårdsverket anser att det är viktigt att slå vakt om värdena i områden enligt 4 kap. miljöbalken. Fågelfaunan är en del av naturvärdena. Även landskapet i området har sammantagna höga kulturella och botaniska värden. Det finns inte någon analys av hur den planerade vindkraftsparken påverkar dessa sammantagna värden.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Inledningsvis konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att frågan om påverkan på riksintresset enligt 4 kap. miljöbalken samt frågan om påverkan på kungsörn och andra känsliga fågelarter har tagits upp av Roland Korsén, bl.a. genom hans invändningar om att vindkraftverken påverkar skyddsvärda intressen inom området. Frågorna ligger därmed inom ramen för domstolens prövning.

Buller

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att bolagets beräkningar beträffande buller kan godtas och att det saknas anledning att avslå ansökan med hänsyn till vad som anförts om buller.

Påverkan på riksintresset enligt 4 kap. miljöbalken

Den aktuella etableringen avser nio vindkraftverk lokaliserade i Sollerö församling, cirka sju km sydväst om samhället Gesunda och cirka 17 km sydväst om Mora.

Marken är i huvudsak bevuxen med skog. Som mark- och miljödomstolen konstaterat ligger den aktuella etableringen inte inom ett sådant område som utpekats vara av riksintresse i 3 och 4 kap. miljöbalken. Översiktsplanen hindrar inte lokalisering av vindkraftverk i det aktuella området.

I närheten av etableringen ligger Siljan och strandområden som ingår i de områden som räknas upp i 4 kap. 2 § miljöbalken. Inom ett sådant område ska turismens och friluftslivets intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Området är enligt 4 kap. 1 § miljöbalken, med hänsyn till natur- och kulturvärden, i sin helhet av riksintresse. Enligt 4 kap. 1 § 2 p miljöbalken får etableringsföretag och andra ingrepp i miljön komma till stånd endast om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. En bedömning måste göras utifrån hur den tänkta etableringen på platsen skulle påverka det skyddade intresset.

Etableringen med nio vindkraftverk kommer onekligen att i viss mån förändra landskapsbilden. Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning äventyras dock inte turismens och friluftslivets intressen om etableringen kommer till stånd. Vid denna bedömning är det av betydelse att etableringen överensstämmer med intentionerna i kommunens översiktsplan samt att avstånden till de skyddade områdena är mellan fyra och nio km. Mot bakgrund av det anförda finner Mark- och miljööverdomstolen att 4 kap. 2 § miljöbalken inte hindrar en etablering av verksamheten. På grund härav och då etableringen inte kan anses påtagligt skada de samlade natur- och kulturvärdena i området saknas anledning att avslå ansökan med hänsyn till vad som anförts om

påverkan på riksintresset Siljans-området. Inte heller vad Roland Korsén framfört beträffande alternativa lokaliseringar leder till att ansökan av den anledningen ska avslås.

Lokaliseringens lämplighet med hänsyn till påverkan på fåglar

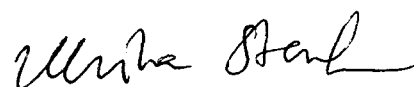
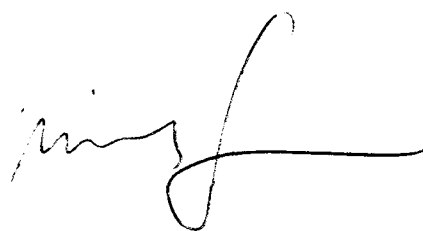
Av den fågelstudie som Dala Vind AB låtit utföra framgår att området för den planerade vindkraftetableringen hyser sju revir av häckande rovfåglar varav två arter, kungsörn och bivråk, är rödlistade. Beträffande kungsörn har det tidigare funnits minst ett boträdd i området. Det finns inte längre kvar men ett kungsörnspar har setts i området under 2009. Enligt studien kan en störning till följd av byggandet av vindkraftverken medföra att kungsörnarna väljer ett annat område som boplat. Av utredningen i målet framgår vidare att enligt inventeringar utförda av länsstyrelsen och Kungsörnsgruppen i Dalarna finns det sträckande och spelflygande kungsörnar i området. Av bolagets fågelstudie framgår att även nattskärra troligen häckar inom området och att det finns flera spelplatser för tjäder. Även andra särskilt skyddsvärda fågelarter som storlom och smålom har observerats.

Samtliga nämnda arter är upptagna på bilaga 1 till rådets direktiv (79/409/EU) om bevarande av vilda fåglar. Kungsörn tillhör också de fåglar som enligt Naturvårdsverkets rapport 6467, Vindkraftens effekter på fåglar och fladdermöss, riskerar att hårdast drabbas av kollisioner med vindkraftverk. I rapporten anges att det enklaste sättet att minimera risker för olyckor med rovfåglar är att undvika vindkraftverk nära boplatser eller på platser med regelbundna koncentrationer av rovfåglar. Vidare anges att det är tveksamt om det går att vidta åtgärder som minskar risken för fåglarna efter en vindkraftetablering.

Med hänsyn till vad som framkommit om områdets betydelse som fågelokal för bl.a. kungsörn och till vad Naturvårdsverket anfört i sitt remissvar, anser Mark- och miljööverdomstolen att bolaget inte har visat att den valda platsen uppfyller kravet på en lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

En godtagbar lokalisering är en förutsättning för att en verksamhet ska vara tillåtlig. Eftersom frågan om verksamhetens påverkan på särskilt skyddsvärda fåglar i detta fall är av väsentlig betydelse för bedömningen av om lokaliseringen kan godtas, är det inte möjligt att meddela en prøvotidsföreskrift i enlighet med bolagets andrahandsyrkande. Sammantaget ska underinstansernas beslut ändras och bolagets ansökan avslås i sin helhet.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Mikael Hagelroth, tekniska rådet Mikael Schultz, hovrättsrådet Malin Wik samt tf. hovrättsassessorn Ulrika Stenström, referent.

Föredragande har varit Astrid Öfverholm.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
Enhet 4

DOM
2013-02-19
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr M 6497-11

KLAGANDE

Roland Korsén
Gassarvet lisbetesvägen 8
793 97 Siljansnäs

Ombud: Advokat Lars Boman
MAQS Law Firm Advokatbyrå AB
Box 7009
103 86 Stockholm

MOTPART

1. Dala Vind AB, 556696-6940
Box 4
782 21 Malung

2. Länsstyrelsen i Dalarnas län
Miljöprövningsdelegationen
791 84 Falun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Dalarnas läns beslut 2011-11-10 i ärende nr 551-16650-08, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Tillstånd till att uppföra och driva vindkraftverk m.m. inom fastigheterna Mora Bengtsarvet s:1 och Gesunda 172:1

DOMSLUT

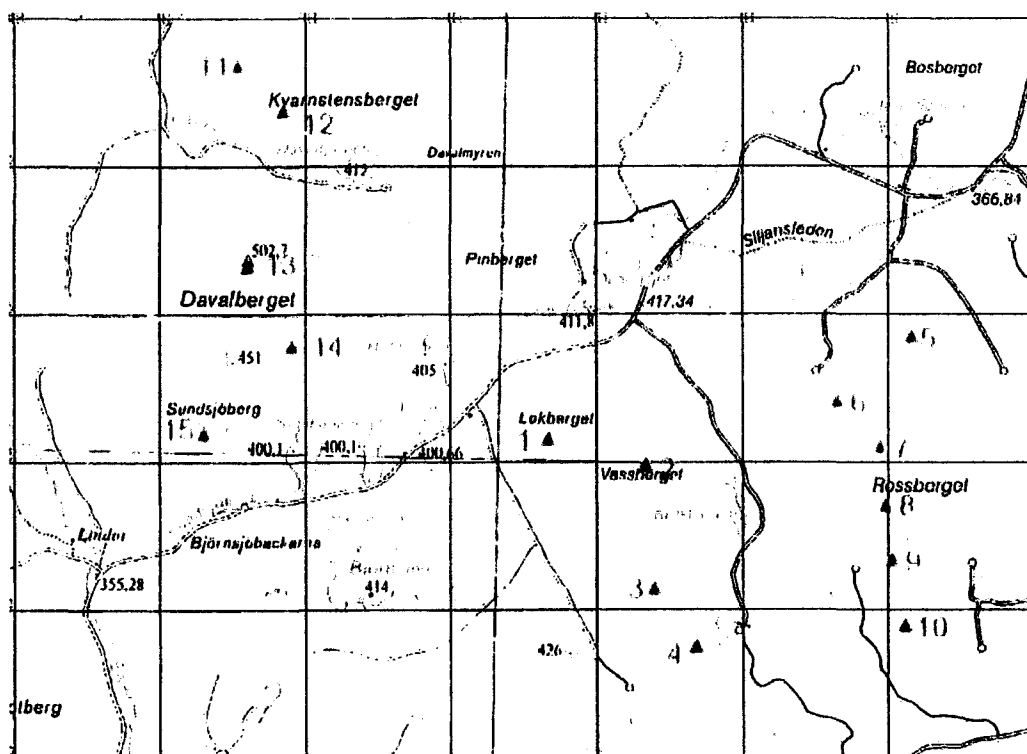
Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 274444

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00

BAKGRUND

Dala Vind AB, i det följande Dala Vind eller bolaget, ansökte om tillstånd till att få uppföra 15 vindkraftverk på Rossberget, Davalberget, Lokberget samt Kvarnstensberget i Mora kommun. Vindkraftsetableringen planerades inom fastigheterna Mora Bengtsarvet S:1 och Mora Gesunda 172:1.

Vindkraftverkens placering enligt Dala Vinds ansökan.

Miljöprövningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Dalarnas län lämnade genom beslut den 10 november 2011 Dala Vind tillstånd till uppförande utav nio vindkraftverk, nr 1–4 och 11–15, på Davalberget, Lokberget och Kvarnstensberget. För tillståndet har det, utöver ett allmänt villkor (villkor 1), uppställt villkor bl.a. för buller (villkor 9) och för skuggbildning (villkor 10). Villkorens närmare utformning framgår av länsstyrelsens beslut, se bilaga 1.

Roland Korséns fastighet Mora Bengtsarvet 112:2 är belägen på Björnsjöns västra strand mellan Davalberget och Lokberget. Söder om den nu planerade vindkrafts-

etableringen och Roland Korséns fastighet finns det sedan några år tillbaka på Säliträdberget en vindkraftspark med åtta vindkraftverk.

YRKANDE OCH INSTÄLLNING

Roland Korsén har yrkat att mark- och miljödomstolen med ändring av länsstyrelsens beslut inte meddelar tillstånd i enlighet med bolagets ansökan.

Dala Vind har bestritt ändring.

Länsstyrelsen i Dalarnas län, i det följande länsstyrelsen, har, som det får förstås, bestritt ändring.

UTVECKLING AV TALAN

Till stöd för sina respektive talan har parterna anfört i allt väsentligt vad som framgår av det överklagade beslutet. Därutöver har parterna anfört sammanfattningsvis följande.

Roland Korsén

De vindkraftverk som nu är aktuella ligger utanför det område som utpekats vara av riksintresse för vindkraftverk. Länsstyrelsen har vid sin prövning inte tillämpat vare sig lokaliseringsprincipen, alternativprincipen eller proportionalitetsprincipen på det sätt som krävs.

För den aktuella vindkraftsetableringen har det föreskrivits att den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid bostäder inte får överstiga 40 dB(A). Med hänsyn till den typ av bebyggelse det nu är fråga om bör dock ljudnivån vid fastigheten inte uppgå till mer än 35 dB(A). Detta bekräftas i Mora kommuns vindbruksplan.

Vidare bör den nivån gälla inte bara såvitt avser buller från de nu aktuella nio vindkraftverken utan även för de kumulativa effekterna tillsammans med den tillståndsgivna vindkraftparken på Säliträdberget. Med hänsyn till att bullerstörningar redan

nu förekommer kan slutsatsen dras att det uppställda villkoret inte kommer att uppfyllas oavsett om nivån är 35 dB(A) eller 40 dB(A).

Värdet av de i villkoren föreskrivna skyddsåtgärderna är osäkert. Det kan vidare ifrågasättas om tillsynsmyndigheten har resurser för kontrollera efterlevnaden av villkoren.

Vid samrådet om vindkraftverkens slutliga placering ska Dala Vind redovisa en ny ljud- respektive skuggberäkning för tillsynsmyndigheten. Detta på grund av osäkerhet i hittills gjorda beräkningar. Det förefaller dock oklart när beräkningarna ska utföras och det kan även ifrågasättas om detta är en fråga för tillsynsmyndigheten. Det är också svårt att förstå hur ett överskridande av gränsvärdena i praktiken ska kunna undanröjas efter det att vindkraftparken redan är etablerad.

Det finns alternativa placeringar för vindkraftverken. Genom att utnyttja dessa alternativa placeringar i första hand skulle de nu påtalade negativa effekterna undvikas. I tillståndsprövningen har dock frågan om alternativa placeringar av vindkraftverken inte behandlats på ett förutsatt sätt med beaktande av försiktighetsprincipen samt de EU-rättsliga alternativ- och proportionalitetsprinciperna.

I Mora kommuns vindbruksplan har alternativa lämpliga lägen västerut och norrut redovisats. Vidare bör noteras att kommunen tillstyrkte etableringen ungefär ett år innan arbetet med vindbruksplanen hade genomförts. Detta får anses anmärkningsvärt och det påminns om att tillsynsmyndigheten i sitt samrådsyttrande avstyrkte att tillstånd skulle lämnas och att även miljönämnden sagt nej till vindkraftetablering inom det nu angivna området. Vidare har såväl kommunens som länsstyrelsen experter samt de interna enheterna hos länsstyrelsen som yttrat sig ansett att den sökta vindkraftsetableringen ska avstyrkas.

Alla de vindkraftverk som innefattas i Dala Vinds ansökan placeras utanför det område som tidigare har fastställts ha riksintresse för vindbruk. Visserligen har riksintresseområden under samrådet närmast en uppgift som vägledning vid den totala be-

dömningen som ska göras, men vid själva tillståndsgivningen och den prövning som sker nu, särskilt med anledning av länsstyrelsens beslut, får placeringen utanför riksintresseområde också juridisk relevans.

Området runt Björnsjön är unikt och mycket skyddsvärt. Som framgår av Boverkets remissyttrande kommer vindkraftverken att förändra landskapet. Det är nödvändigt att stor omsorg ägnas åt lokalisering samt utformning av såväl vindkraftparker som enskilda verk. Så har inte skett. Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår inte vilka värden som finns i landskapet. Vidare saknas det en beskrivning och konsekvensbedömning av vindkraftparkernas påverkan på de olika landskapssituationerna.

Placeringen av vindkraftverken beskrivs enbart utifrån produktionsoptimerande utgångspunkter utan någon analys eller konsekvensbeskrivning avseende placering i landskapet. Det totala intrycket blir därför oklart. Det saknas analys, beskrivning och bedömning av placeringen av vindkraftverken i relation till platsen och landskapets förutsättningar och känslighet för vindkraftsetablering. Det framgår inte hur den valda placeringen påverkar landskapet avseende gruppering, samverkan, oregelbundenhet, olika navhöjder m.m. Några kumulativa effekter av närliggande vindkraftparker och framtida tillkommande etableringar har inte beskrivits.

Fotomontagen saknar en egentlig tillhörande beskrivning, analys och konsekvensbestämning för varje specifik situation. Fotomontagen är mycket svåra att tolka. De utvisar dock att vindkraftverken leder till olägenheter vid Bengtsarvet 112:2.

Miljökonsekvensbeskrivningen brister när det gäller nulägesuppgift om rekreation och friluftsliv. Värden och målpunkter inom Davalberget finns inte beskrivna. Det saknas källa till att området inte nyttjas av det rörliga friluftslivet. Miljökonsekvensbeskrivningen bedömer inte heller i tillräcklig utsträckning följderna av exempelvis ökat buller, skuggverkan eller den omständigheten att stora områden inte längre kommer att uppfattas som oexploaterade naturområden.

Länsstyrelsen i Dalarnas län

Slutlig placering av vindkraftverken ska göras i samråd med tillsynsmyndigheten. I samband med samrådet ska, enligt villkor 9 respektive 10, ljud- och skuggberäkning redovisas för tillsynsmyndigheten. Det får förutsättas att detta sker innan anläggandet av vindkraftverken. Om villkoren inte uppfattas som tillräckligt tydliga i den delen bör mark- och miljödomstolen kunna omformulera dessa.

Dala Vind

Att vindkraftverken ligger utanför utpekat riksintresseområde för vindbruk är inget hinder för en etablering av vindkraft i området. I Mora kommuns vindbruksplan är området utpekat som ett lämpligt område för etablering av vindkraftverk.

Beträffande ljudpåverkan så finns nationella riktlinjer och begränsningsvärden som inte får överskridas. Utomhus vid bostadshus gäller begränsningsvärdena 35 dB(A) respektive 40 dB(A). Begränsningsvärdena omfattar en eventuell kumulativ effekt. I vindbruksplanen anges att inom områden planlagda för fritidsbebyggelse och rörligt friluftsliv ska begränsningsvärdet 35 dB(A) tillämpas. Det finns inga planlagda områden i närområdet för vindkraftanläggningen. Den ekvivalenta ljudnivån utomhus vid platsen får därmed inte överstiga 40 dB(A) vilket är i linje med beslutet.

Verksamhetsutövaren ska innan byggstart visa att bullernivåerna inte överstiger det för verksamheten gällande bullervillkoret. I förevarande fall kommer detta att ske i samråd med tillståndsmyndigheten. Moderna vindkraftverk har flera "sound modes" som gör att effekten på vindkraftverken kan regleras och på så sätt se till att ljudet från vindkraftverken inte överstiger gällande gränsvärde.

När det gäller skuggberäkningar kommer även nya beräkningar att tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten. För att minska skuggor från ett vindkraftverk kan verket när det ger skuggor på en fastighet stängas av till det att solen har passerat verket.

Att överklagandet ifrågasätter tillsynsmyndighetens resurser och möjlighet att kontrollera att villkoren efterlevs har inte något med tillståndet att göra.

Kravet på redovisning av alternativa platser och utformningar varierar med hänsyn till verksamhetens karaktär. Vid nyetableringar av vindkraftverk på land finns alltid flera alternativ till lokalisering antingen inom kommunen ifråga eller andra platser i landet. Många sådana alternativa platser är beträffande lokalisering av en viss vindkraftsanläggning inte realistiska av flera skäl. Miljööverdomstolen har i frågan om alternativa lokaliseringar för vindkraftsverk uttalat att det för den här typen av verksamhet kan kravet på att redovisa alternativ lokaliseringar inte drivas för långt bl.a. av handläggnings- och kostnadsskäl, se Miljööverdomstolen, dom 2010-10-14, mål nr M 10316-09.

Inför ansökan har förutsättningarna för markåtkomst samt vindförhållandena inom det specifika området undersökts. Detta är ett grundläggande arbete för valet av område. Därtill kommer en genomgång och värdering av övriga viktiga förutsättningar som elnät, vägar, konkurrerande intressen m.m. Alternativa platser innebär nästan alltid annan markägare än huvudalternativet vilket ökar komplexiteten.

Sammanfattningsvis får den gjorda redovisningen av alternativ lokalisering och utformning skett på vedertaget sätt. Den sökta lokaliseringen är den lämpligaste för den sökta anläggningen

Ändamålet baseras på Sveriges EU-åtaganden om förnybar energi samt regeringens planeringsram för el från vindkraft som består i ökad produktion av förnybar el från vindkraft. Värdena av åtgärderna är flera men handlar främst om en bättre miljö och det förhållandet att vindkraftel i stor utsträckning ersätter importerad fossilbaserad elproduktion. Riksdagens och regeringens planeringsram på 30 TWh vindkraftel 2020 och mycket tydliga uttalande om att utbyggnaden av vindkraft ska främjas betyder att vindkraft är ett allt starkare allmänintresse – som också ligger i linje med miljöbalkens syfte att främja en god hushållning med mark- och vattenområden samt den fysiska miljön i övrigt. Vindkraft måste få ta viss plats i samhället samtidigt som etableringen ska ske i balans med andra intressen.

I yrkesmässig verksamhet ska bästa möjliga teknik användas för verksamheten. Avgörande om en olägenhet föreligger ska inte baseras på en enstaka persons reaktion, s.k. ringa störning. Att så inte sker hanteras genom miljöundersökningar, redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen och regleras av tillståndmyndigheten i försiktighetsvillkoren i tillståndet. Begränsningar kan avse allt ifrån verksamhetens omfattning, som i detta fall då Mora kommun tillstyrkt endast en del av den sökta anläggningen, till de detaljerade villkor som återfinns i tillståndet. Det ska också understyrkas att ansökan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning är upprättad enligt gällande regler och att därmed har bl.a. miljöbalkens försiktighetsprincip tillämpats. Miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i miljöbalken och kan läggas till grund för prövningen, som också skett hos miljöprövningsdelegationen.

I övrigt ska noteras att de nio verk som Mora kommun tillstyrkt samtliga ligger i ett område som i vindbruksplanen har utpekats vara lämpligt för vindkraftsetablering. Att området inte sammanfaller med det av Energimyndigheten angivna området av riksintresse för vindbruk beror till största delen på en skyddszon kring militära intressen. Den vindkarteringen som tidigare gjorts utgör dessutom endast en grov uppskattning om vindförhållandena på platsen.

I december 2008 lämnades den nu aktuella tillståndsansökan in till länsstyrelsen och samtidigt lämnades en bygglovsansökan för vindparken in till kommunen. Planerna om en etablering var då kända för kommunen som parallellt med handläggningen av ärendet utformade vindbruksplanen. Detta förhållande återspeglar sig framför allt i att kommunen inte tillstyrkt hela vindkraftparken och där några av de icke beviljade vindkraftverken ligger inom det området som Energimyndigheten utpekat vara av riksintresse för vindbruk.

Sammantaget bedöms att strävan måste vara att de bevarandeintressen som finns i närområdet går att förena med intresset att producera el från vindkraft i ett område med goda vindförhållanden och på så sätt uppnå en god hushållning med mark- och naturresurser samt främja en hållbar utveckling. Villkoren i beslutet styrker också detta.

Roland Korsén

Det nu aktuella området, som har säregna naturvärden, är inte heller en för vindbruk sådan unik plats att det skulle finnas synnerliga skäl för en placering av vindkraftverken där med uteslutande av andra alternativa platser. Länsstyrelsen och Mora kommun har tillsammans genomfört en utredning "Vindkraft – En landskapsbedömning" och då särskilt "Scenario C: Landskapsanpassad utbyggnad" enligt vilken inga vindkraftverk rekommenderas i det aktuella området.

Beträffande kravet på redovisning av alternativa lokaliseringar hänvisas till Mark- och miljööverdomstolens dom, 2012-05-29 i mål nr M 7639-11 och dom 2012-07-04 i mål nr M 8344-11. Vidare ska det även påpekas att mark- och miljödomstolen, Nacka tingsrätt i dom den 11 oktober 2012 i mål M 4212-11 i vilket sökanden redovisat alternativa placeringar i större utsträckning än i detta mål.

DOMSKÄL**Utgångspunkter för prövningen***Allmänt om prövningen av vindkraftverk*

Mark- och miljööverdomstolen har i flertalet domar rörande vindkraftsetableringar påpekat att vindkraft som en förnyelsebar energiform syftar mot miljöbalkens mål i 1 kap. 1 § miljöbalken om en hållbar utveckling, se t.ex. Miljööverdomstolens dom 2008-11-19, mål nr M 2210-08. Sveriges riksdag har också uppställt planeringsmål för vindkraftverk, men de nya etableringarna måste uppfylla miljöbalkens krav som bl.a. omfattar de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken samt hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Vindkraftsetableringen i Mora kommun

Länsstyrelsen i Dalarnas län har antagit en klimat- och energistrategi för utbyggnad av vindkraften till 1 600 GWh 2020 och 3 000 GWh 2050, se "Klimat- och energistrategi för Dalarna", Rapport 2008:23. Länsstyrelsen har även tagit fram ett stöd

för vindkraftsetableringen kring Siljan, se "Vindkraft kring Siljan – en landskapsbedömning", Rapport 2010:12.

I översiktsplanen från 2006 för Mora kommun har ett område kring Säliträdberget utpekats vara av intresse för vindkraftsetablering. Vidare anges det i översiktsplanen att som en riktlinje för etablering av vindkraft att det ur landskapsbildssynpunkt och med hänsyn till natur- och kulturvärden inte bör tillåtas vindkraftverk intill horisontlinjen synlig från Siljansringen. I ett tematiskt tillägg till översiktsplanen har de områden som bedömts vara lämpliga för utbyggnad av vindkraft utpekats och riktlinjer tagits fram för hur etableringar ska utformas med hänsyn till bl.a. natur-, kultur- och turismvärden.

Roland Korséns överklagande

Roland Korsén har nu framfört flera invändningar mot tillåtligheten av den aktuella vindkraftsetableringen. Invändningarna har gällt en oacceptabel risk för olägenheter i form av buller och skuggbildning, men även påverkan på landskapsbild och naturmiljön. Vidare har Roland Korsén påpekat brister i miljökonsekvensbeskrivningen. De påpekade bristerna utgörs av en otillräcklig lokaliseringsutredning samt otillräckliga utredningar av vindkraftverkens samlade påverkan på etableringsområdet och omgivningen.

Mark- och miljödomstolens prövning

Vindkraftverkens lokalisering

Den aktuella vindkraftsetableringen ligger inte inom ett sådant område som utpekats vara av riksintresse i 3 och 4 kap. miljöbalken. I vindkraftsetableringens närhet finns dock områden som omfattas av biotopskyddet i 7 kap. 11 § miljöbalken.

I praxis har översiktsplaner tillmätts stor betydelse vid lokaliseringsprövningen, se Miljööverdomstolen, dom 2010-01-18, mål nr M 6371-08. Enligt översiktsplan för Mora kommun finns det inget uttryckligt hinder mot lokalisering av vindkraftverk i

det aktuella området. I det tematiska tillägget till översiktsplanen har området även pekats ut som lämpligt för utbyggnad av vindkraft.

Den slutliga utformningen av vindkraftsparken ska enligt villkor 2, med hänsyn till rekommendationerna i den utförda naturvärdesinventeringen, bestämmas efter samråd mellan Dala Vind och tillsynsmyndigheten. Vid oenighet om verkens placering ska bolaget ansöka hos miljöprövningsdelegationen om slutlig placering. Vidare ska enligt villkor 9 i samband med slutlig placering av vindkraftverken och valet av typ av vindkraftverk förnyade ljud- och skuggberäkningar genomföras utifrån vindkraftverkens slutliga positioner och vald verksmodell.

Dala Vind har inte närmare specificerat vilken typ av vindkraftverk som avses utan endast angivit maximal effekt 3 MW, maximal höjd 150 meter samt maximal rotor-diameter 100 meter. För respektive vindkraftverk har angivits koordinater. Bolaget har uppgett att verkens slutliga placering med hänsyn till naturmiljön och praktiska förutsättningar ska kunna justeras 50 meter i förhållande till de angivna preliminära lägena. Först sedan tillstånd lämnats avser bolaget att baserat på slutligt lokalisering och verkstyp redovisa kompletterande beräkningar av buller och skuggtid från vindkraftverken. I den bullerberäkning som bifogats tillståndsansökan har bolaget utgått från vindkraftverk av typen Vestas V90-2 MW. Bolaget anser att utveckling av nya verkstyper går snabbt samt att vindkraftverk med effekten 3 MW bör ge upphov till ungefär samma buller som verk med effekten 2 MW. Leveranstiden för vindkraftverk är så lång att det nu inte kan anges vilken verkstyp som kommer att uppföras.

Eftersom varken respektive vindkraftsverks slutliga placering eller ljudemissionen från verken är kända innan ytterligare utredningar genomförts beträffande de lämpligaste lägena och aktuella vindkraftverkstyper har miljöprövningsdelegationen nu beslutat att bolaget innan verken får uppföras ska ge in detta underlag till tillsynsmyndigheten tillsammans med kompletterande beräkningar av bullernivå och skuggtid.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att Dala Vind inför ansökan genomfört samråd med Skogsstyrelsen beträffande lämplig placering av olika verk med hänsyn till bl.a. biotopskydd samt andra från miljösynpunkt känsliga områden. I samband med detaljprojekteringen av vindkraftverk och vägar kommer Skogsstyrelsen att märka ut känsliga områden. Vidare ska enligt villkor 6 även anläggningarna utföras så att skador på känsliga natur- och kulturvärden samt vattenmiljöer minimeras.

Roland Korsén har beträffande kravet på ytterligare redovisning av olika alternativa lokaliseringar hänvisat till avgöranden från Mark- och miljööverdomstolen samt till ett avgörande från mark- och miljödomstolen, Nacka tingsrätt. I de avgöranden som Roland Korsén har hänvisat till var dock förhållandena och förutsättningarna annorlunda i jämförelse med vad som nu är för handen. I Mark- och miljööverdomstolens mål nr M 8344-11 beskrevs den valda platsen för vindkraftsetableringen i miljökonsekvensbeskrivningen ha en påtaglig betydelse som fågellokal. I Mark- och miljööverdomstolens mål nr M 7639-11 avsågs vindkraftsetableringen ske utanför det utpekade riksintresseområdet för vindkraftverk vidare saknades det underlag för att säkerställa att artskyddsförordningens bestämmelser om fridlysning och dispens från dessa bestämmelser kunde efterlevas eftersom det i etableringens närhet fanns fiskgjuse samt tjäder och orre. Beträffande hänvisningen till mark- och miljödomstolen, avgörande kan det konstateras att tillståndsbeslutet i det fallet upphävdes beroende bl.a. på att enskilda verk inte placerats ut utan att sökanden ville ha stor frihet att placera de 85 lovgivna verken inom olika områden ("boxar").

Av 2 kap. 6 § miljöbalken framgår bl.a. att det för en verksamhet som tar i anspråk ett markområde ska väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. I 6 kap. 7 § första stycket miljöbalken finns bestämmelser om vad en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet som kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska innehålla för att uppfylla syftet enligt 3 § samma kapitel. I punkten 4 förstnämnda bestämmelse nämns särskilt att en miljökonsekvensbeskrivning ska redovisa alternativa platser, om sådana är möjliga, samt alternativa utformningar tillsammans med en motivering varför ett visst alternativ har valts.

Kravet på alternativredovisning finns för att en samlad bedömning av effekterna av en planerad verksamhet ska vara möjlig. Normalt krävs att den planerade verksamheten och dess alternativ beskrivs på ett jämförbart sätt. Frågan om hur omfattande alternativ redovisning som ska krävas i ärenden prövas från fall till fall. Det spelar ingen roll om verksamhetsutövaren rent faktiskt har tillgång till annan plats. I fall som det nu aktuella borde kravet på redovisningen av alternativa lokaliseringar i viss mån begränsas ytterligare på grund av att kommunen utpekat de områden som bedömts vara lämpliga för vindkraftsetablering.

I detta fall är antalet vindkraftverk endast nio och sökanden har angett preliminära placeringar med en begränsad möjlighet att anpassa lokaliseringen. Till skillnad från målen ovan kan i detta fall miljökonsekvenserna från varje verk bedömas i tillräcklig utsträckning för prövning av tillståndet.

Olägenheter till följd av vindkraftsetableringen

Roland Korsén har även gjort gällande att vindkraftsetableringen inte kan tillåtas på platsen på grund av risken för oacceptabla bullerstörningar och skuggbildning samt påverkan på landskapsbilden. Roland Korsén har påpekat att områdets tystnad ska tillmätas särskild betydelse vid bedömningen av bullerstörningarna.

I det meddelade tillståndet för vindkraftsetableringen har som villkor föreskrivits att verksamheten inte får ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus än 40 dB(A) vid bostäder eller överskrida en skuggtid om åtta timmar per år eller 30 minuter per dag vid uteplats. Enligt samma villkor får verksamheten inte överskrida de angivna ljudnivåerna eller skuggtiderna på grund av de kumulativa effekter som kan uppstå tillsammans med den etablerade vindkraftsparken på Säliträdberget.

Eftersom Roland Korséns fastighet Bengtsarvet 112:2 inte ligger inom ett område som enligt plan är klassat som fritidsområde gäller för dennes fastighet att värdet för buller inte får överstiga 40 dB(A). Denna nivå har i praxis föreskrivits som ett begränsningsvärde för vindkraftsverksamheter, se t.ex. Mark- och miljööverdomstolen, dom 2012-04-27, mål nr M 8512-11. Innehållandet av detta värde har alltså

bedömts vara godtagbart för att förhindra att olägenheter för människors hälsa och miljön uppkommer till följd av vindkraftsverksamhet. Det har nu inte framkommit några omständigheter som ger anledning att ställa strängare krav än detta värde.

Av de bullerberäkningar som Dala Vind utfört framgår att gränsen för bullernivån 40 dB(A) går på ett avstånd om 600 meter från Roland Korséns fastighet. Roland Korséns fastighet kommer enligt bullerberäkningarna att ligga inom området med bullernivån över 35 dB(A) och den beräknade bullernivån vid hans fastighet ligger på 36,6 dB(A). Beroende på slutlig placering av vindkraftverken och på vilken typ av verk som används kan bullerutbredningen variera något. Förutsatt att bolagets uppfattning att nya verkstyper med effekten 3 MW inte bullrar mer än de verk med effekten 2 MW, som bolaget baserat bullerberäkningen på bör den begränsade eventuella förflyttningen av läget inom angivet område för respektive verk inte medföra någon större avvikelse i bullernivån vid Roland Korséns bostad i förhållande till den i ansökan beräknade bullernivån. Bolaget har också uppgett att det är möjligt att reglera effekten på vindkraftverken och på så sätt se till att bullret inte överstiger de ljudnivåer som föreskrivits. Det är därutöver upp till verksamhetsutövaren att välja verkstyp samt anpassa driften så att föreskrivna villkor uppfylls.

Beträffande skuggning kommer den sammantagna skuggningen, dvs. de planerade vindkraftverken tillsammans med de befintliga verken på Säliträddberget, enligt de gjorda beräkningar inklusive skuggningen från befintliga verk den sammantagna skuggningen att understiga vad som föreskrivs i villkor 10. Även i detta fall finns tekniska möjligheter att styra driften av verken på ett sådant sätt att villkoret innehålls.

När det gäller påverkan på landskapsbilden har Roland Korsén för egen del bedömt att vindkraftverk nr 3 är särskilt störande. Av handlingarna framgår att de nu tillståndsgivna vindkraftverken ligger minst en kilometer från Roland Korséns fastighet. Med hänsyn till det relativt stora avståndet till vindkraftverken bedömer mark- och miljödomstolen att den visuella störningen från Roland Korséns fastighet inte är mer påtaglig än att den får tålas.

Sammanfattning

Dala Vind har meddelats tillstånd till att uppföra nio vindkraftverk på Davalberget, Lokberget och Kvarnstensberget inom Mora kommun. Roland Korsén har inväntat tillstånd till vindkraftsetableringen inte ska lämnas dels med hänsyn till de brister i miljökonsekvensbeskrivningen vad gäller vindkraftverkens lokalisering, dels med hänsyn till risken för oacceptabla olägenheter i form av buller och skuggbildning samt påverkan på landskapsbilden och naturmiljön.

När det gäller de av Roland Korsén påtalade bristerna i lokaliseringsutredningen för de tillståndsgivna vindkraftverken anser mark- och miljödomstolen – med hänvisning till det ovan anförda – att Dala Vind har visat att den valda platsen för vindkraftsetableringen uppfyller kraven i 2 kap. 6 § miljöbalken på en lämplig lokalisering. Domstolen anser vidare att de olägenheter som vindkraftverken kan medföra för Roland Korsén inte är av sådan betydelse att de var för sig eller tillsammans utgör hinder mot placering av vindkraftverken på de sökta platserna. Mot denna bakgrund finner domstolen att, med de villkor som föreskrivits i beslutet, vindkraftverken kan tillåtas. Roland Korséns överklagande bör därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 12 mars 2013. Prövningstillstånd krävs.

Claes-Göran Sundberg

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Claes-Göran Sundberg, ordförande, och t f tekniska rådet Margaretha Bengtsson samt de särskilda ledamöterna Berit Goldstein och Gunnar Rosin. Domen är enhällig. Föredragande har varit beredningsjuristen Alexandra Venander.

BESLUT

1(17)

2011-11-10

Dnr: 551-16650-08

Anl nr 2062-272

Miljöprövningsdelegationen

Dala Vind AB
Box 4
782 21 MALUNG

NACKA TINGSRÄTT

INKOM: 2011-12-01
MÅLNR: M 6497-11
AKTBIL: 3

Tillstånd enligt 9 kap miljöbalken till gruppstation för vindkraft

Anläggning:	Vindkraftanläggning Davalberget/Sundsjöberg, Kvarnstensberget och Vassberget/Lokberget
Fastighet/Kommun:	Bengtsarvet S:1 och Gesunda 172:1 i Mora kommun
Koordinater:	6747190 / 1424690 (Lokberget i Mora kommun)
Prövningsgrund:	40.95 pkt 1 enligt Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, sju eller flera vindkraftverk som står tillsammans (gruppstation) och vart och ett av vindkraftverken inklusive rotorblad är högre än 120 meter.

Beslut

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen Dalarna lämnar Dala Vind AB, organisationsnummer 556696-6940, tillstånd enligt 9 kapitlet miljöbalken att uppföra och driva 9 vindkraftverk (enligt ansökan nr 1-4, 11-15) med tillhörande fundament, tillfartsvägar, transformatorstationer och ledningar inom fastigheterna Bengtsarvet S:1 och Gesunda 172:1 i Mora kommun, inom område som utmärkts på karta, bilaga 1.

Vindkraftverkens totalhöjd får vara maximalt 150 meter under förutsättning att deras höjd över havet inte överstiger den hinderfria ytan för berörda flygplatser.

Tillståndet gäller i 35 år från det att tillståndet vunnit laga kraft.

Miljökonsekvensbeskrivning

Miljöprövningsdelegationen godkänner miljökonsekvensbeskrivningen i ärendet med stöd av 6 kap 9 § miljöbalken.

Villkor för verksamheten

1. Verksamheten ska i huvudsak bedrivas i enlighet med vad bolaget har angivit i ansökningshandlingar eller i övrigt åtagit sig i ärendet, om inte annat framgår av nedanstående villkor.

2. Vindkraftparkens slutliga utformning inklusive vägnätet ska, med hänsyn till rekommendationerna i naturvärdesinventeringen, bestämmas efter samråd mellan bolaget och tillsynsmyndigheten. Kan bolaget och tillsynsmyndigheten inte enas ska Miljöprövningsdelegationen efter ansökan av sökanden avgöra frågan i särskilt beslut.
 3. Samtliga vindkraftverk ska ges en enhetlig utformning och färgsättning.
 4. Hinderbelysningen ska utformas så att olägenheter för närboende undviks.
 5. Vindkraftverk får inte placeras så att de ger upphov till störningar på befintliga radiolänkstråk som löper genom området.
 6. Vägar, fundament, transformatorer, ledningar, kablar och annan utrustning ska anläggas och placeras på ett sätt som begränsar skador på natur- och kulturvärden och som säkerställer att hydrologin inte påverkas och att grumling och liknande störningar i vattenmiljön motverkas vid passager av vattendrag och liknande.
 7. Tillfälliga utfyllnader och utgrävningar ska efter slutförda anläggningsarbeten återställas till så nära ursprungliga förhållanden som möjligt och som medger en återetablering av flora och fauna. Upplag av massor i samband med anläggande och avveckling av verksamheten ska lokaliseras och utformas i samråd med tillsynsmyndigheten.
 8. Före driftsättning av vindkraftverk ska området kring anläggningen förses med tydliga varningsskyltar med information om risk för nedfallande is och snö.
 9. Buller från verksamheten ska begränsas så att det inte ger upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än 40 dB(A) vid övriga bostäder. Ingen fastighet får överskrida angivet bullervärde på grund av den kumulativa effekten som kan uppstå tillsammans med den redan tillståndsgivna vindkraftparken på Säliträdberget.
- I samband med samrådet om slutlig placering ska en förnyad ljudberäkning redovisas för tillsynsmyndigheten, baserad på vindkraftverkens slutliga positioner och vald verksmodell.
- Ett överskridande av begränsningsvärdet ska åtföljas av omedelbara och tillräckliga åtgärder för att begränsningsvärdet ska innehållas vid tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer.
10. Maximal belastning av faktisk rörlig skugga vid befintliga uteplatser eller, om sådana saknas, ett område om 25 m² i anslutning till bostadshus, får på grund av vindkraftverken inte överstiga åtta timmar per år och 30 minuter på ett dygn. Ingen fastighet får överskrida angiven skuggtid på grund av den kumulativa effekten som kan uppstå tillsammans med den redan tillståndsgivna vindkraftparken på Säliträdberget.
- I samband med redovisningen om slutlig placering ska en förnyad skuggberäkning redovisas för tillsynsmyndigheten, baserad på vindkraftverkens slutliga positioner och vald verksmodell.
- Ett överskridande av begränsningsvärdet ska åtföljas av omedelbara och tillräckliga åtgärder för att begränsningsvärdet ska innehållas vid tidpunkt som tillsynsmyndigheten bestämmer.

11. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras på invallad tät yta, under tak och i övrigt hanteras på sådant sätt att eventuellt spill och läckage inte kan ge upphov till förorening av mark, ytvatten och grundvatten.

12. För verksamheten ska finnas ett kontrollprogram som möjliggör bedömning av om villkoren följs och hur verksamheten i övrigt påverkar hälsa och miljö. Kontrollprogrammet ska gälla såväl under anläggningsfas som under driftsfas och avvecklingsfas. I kontrollprogrammet ska metoder och tillvägagångssätt för kontroll och utvärdering anges. Kontrollprogrammet ska även innehålla fotografering efter etableringen från samma punkter som fotomontagen för att visa hur det faktiskt blev.

Det överläts åt tillsynsmyndigheten att, om det behövs, besluta angående kontrollprogrammet.

13. Tillsynsmyndigheten ska meddelas när vindkraftparken som helhet tas i drift, senast en månad efter det att anläggningsarbeten slutförts. Monterings-, uppställnings-, upplagsytor och liknande, som inte behövs för driften av anläggningen, ska återställas inom två år från det att anläggningsarbetena har avslutats. Återställning ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

14. I god tid innan hela eller delar av verksamheten avslutas ska ett förslag till avvecklingsplan lämnas in till tillsynsmyndigheten. Avvecklingen ska därefter ske i samråd med tillsynsmyndigheten och vara genomförd i sin helhet vid tillståndstidens utgång.

Vid avveckling ska material så långt möjligt återanvändas, återvinnas och sist energiåtervinnas, det vill säga omhändertas på det mest miljövänliga sätt. Återvinningen ska redovisas i avvecklingsplanen samt utredas successivt i kontrollprogrammet.

Ett vindkraftverk anses vara taget ur drift när elproduktion inte har bedrivits under ett år, därefter ska det omgående nedmonteras.

15. Riskavstånd* mellan vindkraftverk och allmänna och enskilda vägar, organiserade leder och spår ska klaras om inte annat har kommit överens genom avtal.

16. Vindkraftverk får inte placeras närmare en fastighetsgräns än vad det längsta avståndet är av vad riskavståndet* medger eller 2,5 rotordiameter om inte annat har kommit överens med berörd fastighetsägare genom avtal.

* Riskavstånd i meter = (navhöjd i meter + rotordiameter i meter) x 1,5

Bemyndigande

Miljöprövningsdelegationen överlåter med stöd av 19 kap 5 § och 22 kap 25 § tredje stycket miljöbalken till tillsynsmyndigheten att meddela närmare villkor beträffande

- uppläggning av massor
- avveckling av verksamheten
- fastställande av kontrollprogram

Uppskjutna frågor och föreskrifter under en provotid

Miljöprövningsdelegationen skjuter med stöd av 19 kap 5 § och 22 kap 27 § miljöbalken upp frågan om vilka slutliga villkor som ska gälla för att minimera påverkan på rovfågelbeståndet. Under provotiden gäller följande utredningsvillkor:

U1. Bolaget ska under en provotid kartlägga påverkan på rovfågel under anläggnings- och driftsfas. Utredningen avseende rovfågel ska genomföras i samråd med expertis inom området och omfatta ytterligare inventeringar samt eftersök av kollisionsdödad fågel. Studierna ska påbörjas under första häckningssäsongen för rovfågel efter att detta beslut har tagits i anspråk och redovisas till tillsynsmyndigheten årligen, senast i september samma år. Om studierna visar negativa effekter på rovfågel ska bolaget lämna förslag på åtgärder och ytterligare villkor för att begränsa dessa. Redovisningen av studierna ska ske årligen fem år från och med att detta beslut tagits i anspråk om inte Miljöprövningsdelegationen meddelar annat. Förslag på slutliga villkor med avseende på vad som framkommit ska redovisas till Miljöprövningsdelegationen senast fem år efter att beslutet tagits i anspråk. Utredningen ska också omfatta förslag på kompensationsåtgärder för att minska påverkan från vindkraftetableringen.

Igångsättningstid

Den med tillståndet avsedda verksamheten ska ha satts igång senast tio år efter det att tillståndet vunnit laga kraft annars förfaller tillståndet. Bolaget ska meddela tillsynsmyndigheten när tillståndet tas i anspråk.

Säkerhet

Detta tillstånds giltighet är enligt 16 kap 3 § MB beroende av att bolaget ställer säkerhet uppgående till 300 000 kronor per vindkraftverk för kostnader för efterbehandling eller andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda. Säkerheten ska ställas i form av garanti från bank eller annat kreditinstitut eller pantförskrivning av medel på spärrat bankkonto.

Därefter ska säkerheten sättas om vart femte år uppräknad enligt konsumentprisindex med basåret 2011.

Tillståndet får inte tas i anspråk förrän ekonomisk säkerhet ställts och godkänts av Miljöprövningsdelegationen.

Särskilda upplysningar

Miljöprövningsdelegationen vill upplysa om att detta tillstånd inte befriar tillståndsinnehavaren från skyldigheten att iaktta vad som gäller enligt andra bestämmelser för den anläggning eller verksamhet som tillståndet avser.

Fornlämningar är skyddade enligt Kulturminneslagen (1988:950). För eventuella ingrepp, övertäckning m m krävs tillstånd enligt 2 kap 6 § Kulturminneslagen. I tillståndsplikten ingår även ett så stort område kring själva fornlämningen som behövs för att bevara den och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Länsstyrelsens kulturmiljöenhet kan enligt 2 kap 11 § Kulturminneslagen besluta om en särskild utredning för att ta reda på om en fast fornlämning berörs av ett planerat arbetsföretag.

Arbeten i vatten är vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken. Enligt 19 § förordning (1998:1388) om vattenverksamhet är bl a nedläggning av vägtrummor anmälningspliktig vattenverksamhet. Enligt 11 kap 12 § miljöbalken kan arbeten utföras utan tillstånd/anmälan under förutsättning att det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas av vattenverksamhetens inverkan på vattenförhållandena, i annat fall ska åtgärden anmälas till Länsstyrelsens miljöenhet.

Ny eller ändrad utfart till allmän väg kräver tillstånd enligt 39 § väglagen. Även breddning eller andra åtgärder inom vägområdet kräver tillstånd enligt 43 § väglagen. Tillstånd ges av Trafikverket.

Tillståndsinnehavaren ska vidare fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga olägenheter för människors hälsa eller miljön (26 kap. 19 § MB) samt i övrigt iakttä vad som sägs i förordningen (1998:901) om verksamhetsutövers egenkontroll. Varje år före utgången av den 31 mars skall en miljörapport lämnas in till tillsynsmyndigheten (26 kap. 20 § MB).

Tillståndsinnehavaren ska lämna de upplysningar till tillsynsmyndigheten och utföra eller bekosta de undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen (26 kap. 21 och 22 §§ MB).

Enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt MB skall den som bedriver miljöfarlig verksamhet årligen betala avgift för prövning till Länsstyrelsen och avgift för tillsyn till tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten är Miljönämnden i Mora kommun.

Redogörelse för ärendet

Ärendets handläggning

Ärendet har föregåtts av samråd den 15 maj 2008 med Länsstyrelsen, Stadsarkitektkontoret och Miljö- och hälsoskyddskontoret i Mora kommun samt Skogsstyrelsen. Samråd har även hållits med allmänheten och närboende i kommunhuset på Sollerön den 26 maj 2008 samt skriftligt med organisationer och myndigheter. Verksamheten kan, enligt förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar, alltid antas medföra betydande miljöpåverkan.

Ansökan och tillhörande MKB inkom till Miljöprövningsdelegationen den 15 december 2008 och kompletterades den 5 oktober 2009. Ärendet kungjordes den 16 november 2009 i Dalarnas tidningar med Mora tidning och Dala-Demokraten.

Mora kommun, Roland Korsén, Annica Brodin, Dalarnas ornitologiska förening, Naturskyddsförening, Försvarsmakten, Luftfartsverket, Skogsstyrelsen, Rättviks kommun, Leksands kommun, Orsa kommun och Älvdalens kommun har beretts tillfälle att yttra sig. Mora kommun har hörts avseende tillstyrkande enligt 16 kap 4 § MB.

Mora kommun inkom den 29 december 2010 med tillstyrkande till 9 vindkraftverk på Davalberget/Sundsjöberg, Kvarnstensberget och Vassberget/Lokberget.

Bolaget inkom den 14 mars 2011 med bemötande av inkomna yttranden.

Orientering

Dala Vind AB har ansökt om tillstånd till 15 vindkraftverk på Rossberget, Davalberget/Sundsjöberg, Kvarnstensberget och Vassberget/Lokberget i Mora kommun. Verksamheten planeras till fastigheterna Bengtsarvet S:1 och Gesunda 172:1. Mora kommun har tillstyrkt 9 vindkraftverk med etablering på Davalberget/Sundsjöberg, Kvarnstensberget och Vassberget/Lokberget.

Söder om området finns det 8 st byggda vindkraftverk. Norr om området har tillståndsansökan för 16 vindkraftverk lämnats in till Länsstyrelsen den 8 december 2010. Närmaste omgivning utgörs av kuperad skogsmark med våta partier i en del svackor. Den närmaste bostaden ligger ca 1 km från vindkraftverken. De närmaste byarna ligger ca 2 km från platsen.

Område för riksintresse vindbruk 3 kap MB finns på Rossberget. Område av riksintresse för friluftsliv enligt 4 kap 1-2 § MB och område av riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap MB ligger ca 6 km från närmaste vindkraftverk, och Siljansleden ligger ca 1,5 km från närmaste vindkraftverk.

Planbestämmelser

Det finns inga detaljplaner eller områdesbestämmelser inom verksamhetsområdet.

Enligt översiktsplanen ingår Rossberget och Lokberget i område för skogsmark med exploateringsintresse för vindkraft. Kommunen ställer för närvarande ut en vindbruksplan som ett tematiskt tillägg till översiktsplanen. Utställning avslutas under oktober 2011.

Delar av Rossberget ingår i Energimyndighetens utpekade riksintresseområde för vindbruk.

Ansökan med åtaganden och slutliga yrkanden

Bolaget yrkar tillstånd till att på fastigheterna Bengtsarvet S:1 och Gesunda 172:1 (Rossberget, Davalberget, Lokberget och Kvarnstensberget) i Mora kommun, uppföra och driva en vindkraftpark med 15 st vindkraftverk med en sammantagen effekt av max 45 MW, allt i enlighet med vad som anges i ansökan jämte bilagor.

Sökandens förslag till villkor:

1. Verksamheten skall, om inte annat framgår av tillståndet, bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad Dala Vind AB uppgett i ansökan.
2. Vindkraftverken får ha en totalhöjd om högst 150 meter.
3. Skriftlig arbets- och tidsplan skall ges in till tillsynsmyndigheten innan anläggningsarbetena påbörjas.
4. Vindkraftverken skall förses med hindermarkering i enlighet med Luftfartsstyrelsens riktlinjer.
5. Senast en månad efter det att anläggningsarbetena avslutats skall detta anmälas till tillsynsmyndigheten.

6. Ljudet från vindkraftverken får som riktvärde inte överstiga 40 dB(A) utomhus vid bostad.

7. Om olägenheter i form av periodiska skuggor uppstår vid näraliggande störningskänslig bebyggelse skall åtgärder vidtas så att den faktiska skuggtiden som riktvärde inte överstiger 8 timmar per år.

8. Kemiska produkter och farligt avfall skall hanteras, förvaras och bortskaffas i enlighet med gällande lagstiftning.

9. Vid nedläggning av verksamheten skall åtgärder för återställande av området vidtas.

Sökandens beskrivning av verksamheten

Av ansökningshandlingarna och vad sökanden i övrigt angett framgår bl.a. följande:

Lokalisering

Området där vindkraftverken kommer att etableras är beläget i Sollerö församling, omkring sju kilometer sydväst om samhället Gesunda och ca 17 km sydväst om Mora. Marken är i huvudsak bevuxen med skog. Anläggningen omfattar 15 vindkraftverk om vardera max 3 MW.

Fastigheterna Gesunda 172:1 och Bengtsarvet S:1 omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser. Inga övriga riksintressen eller Natura 2000 område är beläget i direkt anslutning till etableringsområdet. Enligt gällande översiktsplan pekar Mora kommun ut Säliträdberget som ett område där man är positiv till etablering av vindkraft men att hänsyn ska tas till friluftslivet.

Gesunda 172:1 och Bengtsarvet S:1 ligger i ett kuperat skogslandskap med våtmarker i lokala dalgångar. Skogen på och omkring etableringsplatserna är påverkad av skogsbruk med undantag för vissa bergshöjder. Området är glesbebyggt med undantag för byarna Rossberg och Gruvorna, vilka är lokaliserade drygt två kilometer från det planerade etableringsområdet. Norr om de planerade vindkraftverken passerar Siljansleden och omkring fem kilometer nordöst om anläggningsområdet ligger Gesunda skidanläggning. Vindkraftverkens höga placering gör att de kommer att vara synliga i landskapet. De förväntas inte interferera med andra blickfång. Den visuella påverkan bedöms därför vara mycket begränsad.

Natur- och kulturmiljö

Inom utredningsområdet finns flera platser med biotopskydd enligt 7 kap 11 § miljöbalken. Dessa områden kommer i samband med detaljprojekteringen märkas ut med hjälp av Skogsstyrelsen för att undvika skada vid såväl anläggandet av väg och uppställningsplatser som vid uppförandet av vindkraftverken.

Inom området förekommer sträckande fåglar. Befintlig forskning ger dock stöd för att vindkraftverk inte utgör något hot eller risk för sträckande fåglar. Det finns ett kungsörnspar i området. Det finns inga intressanta miljöer för fladdermöss i området.

Siljansbygden utgör ett unikt kulturlandskap där vildmark och kulturbygd lever sida vid sida. Södra Flenans fåbodar är utpekade som riksintresseområde för kulturmiljövård. De aktuella etableringarna bedöms inte motverka syftet med ovan nämnda skyddsområden.

Friluftsliv och turism

Det rörliga friluftslivet utnyttjar inte markerna i anslutning till de planerade vindkraftverken på något betydande sätt, då området huvudsakligen utgörs av skogsmark. Det friluftsliv som förekommer inom avgränsningsområdet är framförallt knutet till Siljansleden, Siljansringen och Gesunda. De som befinner sig i dessa områden kommer delvis att mötas av en förändrad landskapsbild.

Konsekvenser

Ljudimmissionerna vid närliggande bostäder kommer inte att överstiga 40 dBA.

Skuggberäkningarna visar att inga närbelägna bostäder kommer att utsättas för rörliga skuggor under mer än rekommenderade 30 timmar teoretisk skuggtid per år.

Sammanfattningsvis innebär den planerade verksamheten endast miljöeffekter i form av en mycket begränsad påverkan på landskapsbilden.

Skyddsåtgärder och kontroll

Bolaget har angett flera skyddsåtgärder bl.a automatiskt stopp vid extrema vindar, övervakningssystem för nedisning, varningsskyltar för iskast, hinderljus, åskledare, låst torn, regelbundet kontrollera ev kollisioner med fåglar, regelbunden service och övervakning samt omhändertagande av kemikalier och avfall.

Allmänna hänsynsregler

Av de alternativa lokaliseringarna som utretts bedöms aktuell lokalisering vara den mest lämpliga. En etablering på någon av de alternativa lokaliseringarna/utformningarna skulle medföra större intrång i skyddsvärda miljöer än vad som blir fallet med huvudalternativet, samtidigt som energiutvinningen skulle bli mindre. Vid etablering av vindkraftverk införs ett nytt element i landskapsbilden, men på grund av bland annat frånvaron av andra blickfång bedöms den visuella effekten i aktuellt fall bli försumbar.

Yttranden

Synpunkter som inkommit till Länsstyrelsen innan ärendet kungjorts. Aktbilagans nummer anges inom parantes:

Gunnar och Annica Matsson (4) Ryssa 120:1, vindkraftverk 11 och 12 kommer nära fastigheten Ryssa 120:1 och kommer att ta vind därifrån, kan acceptera vindkraftverk 600 meter från fastighetsgräns, påverkar unik miljö vid Daveljärn.

Kungsörnsgruppen (5) informerar om att den planerade vindkraftparken ligger helt inom kungsörnsrevir och att fågelinventeringen inte har sådana kvaliteter att det kan ingå i miljökonsekvensbeskrivningen.

Roland Korsen (7,8) Bengtsarvet 112:2, vid Björnsjön, störs av ljud från de befintliga vindkraftverken på Säliträdberget/Skuruberget söder om hans fastighet. De nu aktuella

vindkraftverken planeras närmare norr och nordväst om hans fastighet. Stor visuell påverkan främst från vindkraftverk nr 3. Innan vindkraftetablering en idyll i vildmarken som var unik med framförallt en underbar tystnad. Hur mycket kan man tåla för att inte rekreationsvärdet helt ska försvinna. Intrånget blir alltför stort om etablering sker på Sundsjöberget och Davalberget.

Inkomna yttranden återges här i korthet. Aktbilagans nummer anges inom parantes.

Gunnar och Annica Matsson (16, 21, 37) Ryssa 120:1, verk 11 och 12 ligger för nära deras fastighetsgräns, påverkar fågellivet, Davalberget och Kvarnstensberget påverkas negativt, elledningar genom hela området, påverkan på Siljansområdet som turistområde, påverkar fastigheten ekonomiskt, kan aldrig mer vara en natur och rekreationsfastighet, kulturlämningar, ljus- och skuggreflexer, kraftigt surrande ljud, iskast, brand, kräver en arkeologisk undersökning, ev brytning av kvarnsten i området.

Kungsörnsgruppen inom Dalarnas ornitologiska förening (17) den planerade vindkraftparken ingår i ett större område som är ett känt kungsörnsrevir. Antalet vindkraftverk gör att större delen av reviret blir industrialiserat och farligt för örnarna. Verken placeras i just den biotop som är viktigast för örnarna – intrånget drabbar således kungsörnsrevirets alla viktigaste delar. Dalarna har en sviktande kungsörnspopulation med låg häckningsframgång varför varje häckande par bör betraktas som värdefullt ur ett bevarandebiologiskt perspektiv. Bygget av en vindkraftpark i kungsörnsrevir innebär en mänsklig påverkan av kungsörnens utbredning och är därmed oförenlig med vad Sverige har åtagit sig enligt fågeldirektivet 79/409/EEC samt gällande lagstiftning för rovdjursförvaltning. Fågelinventeringen borde ha omfattat vår och höst. Bergsryggarna i det aktuella utbyggnadsområdet är ett mycket viktigt flyttningsstråk. En av Sveriges viktigaste vinterutfodringsplatser för örn ca 20 km söder om den planerade vindkraftparken. Örnarna passerar den planerade vindkraftparken både på nord- och sydsträcket och vindkraftverken kommer således att utgöra ett hot inte bara mot örnparet i reviret utan också mot migrerande örnar. Ansökan bör därför avslås.

Naturskyddsföreningen Dalarna (18) innan en eventuell etablering av vindkraft kan bli aktuell måste en ordentlig inventering göras på Solleröskogen, höga naturvärden vid Davalberget och bergbrant vid Oradtjärnen, kungsörnrevir.

Roland Korsén (19) Bengtsarvet 112:2, oro för ljudstörningar och förstörande av unik miljö med stora natur- och rekreationsvärden, vindkraftverk norr om Björnsjön ligger utanför riksintresse för vindkraft, synpunkter på uppgifter i ansökan som är felaktiga/ofullständiga såsom remissyttranden, natur- och kulturvärden vid Davalberget/Sundsjöberget, synnerligen skyddsvärd miljö vid Björnsjön samt Davalberget/Sundsjöberget, landskapspåverkan, kumulativa effekter, fotomontage, rekreation och friluftsliv, ljudnivåer, lokaliseringsprincipen, sammantaget en oacceptabel disproportion som inte är förenlig med den EG-rättsliga proportionalitetsprincipen, motsätter sig att tillstånd meddelas.

LJV (22, 32) I anslutning till område finns luftfartsanläggning tillhörande Mora/Siljan flygplats, planerat område berörs till sin helhet av det skyddsområde med radien på 55 km

som utgår från Mora/Siljan flygplats, funnit att etableringen innebär påverkan på Mora flygplats, yttrandet gäller 300 meter från angivna koordinater.

Försvarsmakten (23, 31) har inget att erinra, verken avses få angivna positioner, inom en radie av 50 meter, verkens totalhöjd max 150 meter.

Dalaflýget (29, 34) accepterar förändringen under förutsättning att nya procedurberäkningar bekostas av entreprenören och att bygganmälan sker senast 6 månader före byggstart.

Skogsstyrelsen (30) anser att en ordentlig fågelinventering bör göras inom området, vid byggande av vindkraft bör hänsyn tas till rovfåglars häckningsplatser.

Leksands kommun (35) är positiv till vindkraftetablering i Siljansområdet. I möjligaste mån ska dock hänsyn tas till andra väsentliga intressen som t ex kulturmiljövård, naturvård och friluftsliv/turism.

Frances Clarke Hermansson (36) bygg inga fler vindkraftverk – speciellt inte på Bosberget och Rossberget, vi är på väg att förlora Siljansområdets naturliga skönhet, de blånande bergen, den tidlösa andan, dess rofyllda natur och de milsvida vyerna kommer att gå förlorade om fler vindkraftverk byggs runt Siljan, de 8 redan etablerade vindkraftverken syns från många håll och bidrar till att bygdens unika, ostörda natur och miljö börjar försvinna, synpunkter utifrån Dalastrategin, Vindkraft kring Siljan – en landskapsbedömning, Klimat och energi – Strategi för Dalarna och Länsstyrelsen Dalarnas län verksamhetsplan 2009-2012.

Kommunfullmäktige Mora kommun (40) ansökan tillstyrks i den del som avser byggnation av vindkraftverk på ett sammanhängande område, i ansökan beskrivet med nio stycken verk, som berör Davalberget/Sundsjöberg, Kvarnstensberget och Vassberget/Lokberget.

Interna yttranden från plan- och beredskapsenheten, kulturmiljöenheten och naturvårdsenheten inom Länsstyrelsen. Samtliga av dessa enheter har i sina yttranden föreslagit att etableringen ska avstyrkas. Plan- och beredskapsenheten anser att det är svårt att bedöma vilken påverkan på landskapet som ytterligare vindkraftverk får och avser att initiera framtagande av ett underlag för att lättare kunna utvärdera påverkan på landskapet kring Siljan. Kulturmiljöenheten anser att exploateringen innebär en negativ påverkan på Siljansområdet som är av riksintresse med hänsyn till natur- och kulturvärden enligt 4 kap miljöbalken och naturvårdsenheten avstyrker med hänsyn till områdets kungsörnspopulation.

Bolagets bemötande av uppgifter

Bolaget har anfört bl.a. följande:

- Spelflykt har vid inventeringen 2010 endast kunnat noteras i den Nordvästra delen av Dala Vinds projekteringsområde runt Davalberget,
- i det aktuella örnaviret har det inte funnits någon häckning efter säsongen 2007,
- när det nu uppenbart är så få örnar i Dalarna att det inte spelar någon avgörande roll ur ett bevarande perspektiv på risknivå så följer också helt logiskt att en placering av vindkraftverk i det aktuella området måste vara det bästa (eller minst riskabla),

- vindkraften verkar inte utgöra det avgörande hotet mot kungsörnen, eller någon annan fågelpopulation,
- Dala Vind accepterar att bekosta procedurberäkningen när tillståndet är klart samt att de gör en bygganmälan till flygplatsen 6 månader innan vindkraftverken kommer att resas,
- invändning mot att ta bort de sex stycken vindkraftverken på Rossberget som var placerade på de bästa vindlägena, vilket ökar den ekonomiska skadan ytterligare,
- den värld vi lever i är hela tiden under förändring och runt Siljan finns ingen ostörd natur kvar.

Miljöprövningsdelegationens bedömning

Miljöprövningsdelegationen lämnar Dala Vind AB tillstånd att uppföra 9 av de i ansökan planerade 15 vindkraftverken på Rossberget, Davalberget/Sundsjöberg, Kvarnstensberget och Vassberget/Lokberget. De 6 vindkraftverk som bolaget avsåg att placera på Rossberget ingår inte i denna prövning eftersom Mora kommun avstyrkt dessa. Miljöprövningsdelegationen bedömer däremot att de återstående 9 vindkraftverkens påverkan, med de villkor som ingår i tillståndet, på de natur- och kulturvärden som finns i området och visuellt på landskapsbilden i Siljansområdet är begränsad. Bedömningen grundar sig på de siktanalyser som gjorts från ett flertal platser i Siljansområdet och på den buller- och skuggkartering som redovisats i ansökan. I bedömningen har även turismen och friluftslivets intressen beaktats.

Av Länsstyrelsens och av Kungsörnsgruppen i Dalarnas inventeringar framgår det att det finns sträckande och spelflygande kungsörnar i området. Kungsörn finns upptaget i EU:s fågeldirektiv (79/409/EEG). Detta innebär att kungsörnen förväntas ges behövligt stöd. Kungsörn finns även upptagen på rödlistan under kategorin Missgynnad. För närvarande finns dock endast begränsad erfarenhet från påverkan på kungsörn från storskalig vindkraftsetablering i skogslandet. Miljöprövningsdelegationen menar därför att ett utredningsvillkor behövs för att utreda påverkan på rovfågel och dessutom att det arbetas fram förslag på åtgärder och kompensationsåtgärder i händelse av att påverkan bekräftas. Genom det utredningsvillkoret kommer kunskapen om eventuell påverkan på kungsörnspopulationen att förbättras också till gagn för framtida vindkraftsetableringar.

Energipolitisk bakgrund

I syfte att klara klimatutmaningen och främja en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning har riksdagen beslutat om nya mål för den svenska energipolitiken (prop 2008/09:163). Här framgår bland annat att år 2020 ska andelen förnybar energi utgöra minst 50 % av den totala energianvändningen. Utbyggnad av vindkraft är en klart uttalad politisk målsättning och som sådan ett angeläget allmänt intresse, som även ligger i linje med miljöbalkens syfte att främja en hållbar utveckling (1 kap 1 § MB).

Planförhållanden

4 av de 9 vindkraftverken ligger enligt kommunens gällande översiktsplan (antagen 19 juli 2006) inom skogsmark med exploateringsintresse för vindkraft. Planen anger att genom norra delen av området så går vandringsleden Siljansleden och vid uppförande av vindkraftverk ska hänsyn tas till friluftslivet.

Samtliga 9 vindkraftverk ligger inom områden som bedöms som lämpliga för etablering av vindkraft i kommunens förslag till vindbruksplan.

Etableringsområdet omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser.

De aktuella bergen berörs inte fysiskt av något riksintresse enligt miljöbalken. I närheten finns däremot ett riksintresse för vindbruk enligt 3 kap MB. Enligt 4 kap MB anges också Siljansområdet som ett riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området samt att turismens och friluftslivets intressen särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Lokalisering

Enligt 2 kap 6 § MB ska en plats väljas för verksamheten som är lämplig med hänsyn till miljöbalkens mål och som innebär en god hushållning av mark- och vattenområden (kap 3 och 4). Platsen ska väljas så att syftet med verksamheten kan uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljö. Med de tillskott av förnyelsebar energi som vindkraften tillför ska även nyttan med en vindkraftsetablering vägas mot de skador och olägenheter etableringen medför för andra intressen. Vid den avvägningen har Miljöprövningsdelegationen bedömt att de 9 tillståndsgivna vindkraftverken kan tillåtas.

Denna prövning gäller för vindkraftverk med en totalhöjd på maximalt 150 meter. Det innebär konsekvenser när det gäller den slutliga placeringen av verken och eventuellt installation av ljudreglerande instrumentering. Se nedan under villkor 9.

Miljö kvalitetsnormer

Tillstånd får enligt 16 kap 5 § MB inte meddelas för en ny verksamhet som medverkar till att en miljö kvalitetsnorm överträds. Verksamheten medför inte till att någon miljö kvalitetsnorm överträds.

Miljö kvalitetsmål

Verksamheten medverkar till möjligheten att uppnå de nationella och regionala miljö målen.

Säkerhet

Syftet med säkerheten är att skydda samhället från risken att behöva stå kostnaden för efterbehandling i en situation där verksamhetsutövaren inte kan fullfölja sina åligganden. Säkerheten ska täcka hela kostnaden för nedmontering utan beaktande av skrotvärde för aggregaten.

För att säkerställa att den ekonomiska säkerheten i framtiden ska motsvara kostnaden för återställning av vindkraftparken ska säkerheten vart femte år sättas om och uppräknas med konsumentprisindex med basår 2011.

Motivering av villkor

Villkor 1

Det allmänna villkoret innebär att det som bolaget har angett i tillståndsansökan, MKB, kompletteringar och bemötanden ska följas.

Villkor 2

Tillvägagångssättet för samråd angående slutlig placering av vindkraftverk följer delvis bolagets åtagande.

Det är inte möjligt att, med tillräckligt tydliga förutsättningar, helt överlämna frågan om slutlig utformning av vindkraftparken till tillsynsmyndigheten. Överlämnandet görs därför med utgångspunkt från den i ansökan beskriva utformningen av vindkraftparken, rekommendationerna i naturvärdesinventeringen samt om parterna blir oense lyfta frågan till Miljöprövningsdelegationen.

Villkor 3

En enhetlig och diskret utformning och färgsättning av vindkraftverken är en åtgärd som begränsar avtrycket i landskapet.

Villkor 4

Hindermarkeringen ska utformas så att olägenheter för närboende minimeras. Bland annat bör ljuset skärmas av från marknivån och ljusstyrkan reduceras i den mån det är möjligt enligt gällande regelverk.

Villkor 5

Störning på befintlig infrastruktur kan inte accepteras. Det är dock möjligt att genom tekniska lösningar förhindra störning på länkstråket och samtidigt uppföra vindkraftverken.

Villkor 6

Förutom att arbetet ska ske med så litet ingrepp i naturmiljön och med hänsyn till eventuella fornminnen ska även hänsyn tas så att hydrologin i området inte påverkas och grumling uppstår i intilliggande vattendrag. Så litet ingrepp i naturmiljön som möjligt innebär att gamla grova tallar, gamla döda träd och torrakor i möjligaste mån ska sparas vid etablering och vägdragning samt att liggande lågor ska aktas.

Villkor 7

Villkoret förtydligar vad som gäller vid placering av upplagen av massor och att samråd ska ske med tillsynsmyndigheten.

Villkor 8

Området ska förses med skyltar om risk för isras och iskast från rotorbladen på vindkraftverken för att uppmärksamma de som vistas i området om riskerna.

Villkor 9

Bullervillkoret är föreskrivet som ett begränsningsvärde. Denna typ av villkor ska innehålla uppgifter om kontroll med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Valet av kontrollvillkor måste dock anpassas till förhållandena i det enskilda fallet. Ljudutbredningen är dock beroende av vindkraftverkens placering och källjud, två omständigheter som idag inte är kända. Bolaget ska därför redovisa en förnyad ljudberäkning för tillsynsmyndigheten utifrån beslutade positioner och vald vindkraftmodell.

Villkoret omfattar även de fastigheter som på grund av den kumulativa effekten från Säliträdberget kan få förhöjda ljudnivåer. Ansvar för att åtgärda ljudnivån för dessa eventuella fastigheter ligger i detta tillstånd.

Kontrollen bör ske med en viss periodicitet eftersom det inte går att förutsätta att ljudnivån alltid kommer att förbli densamma som vid det första kontrolltillfället. Ljudnivåerna kan förändras till följd av komponentbyten, slitage eller andra materialförändringar. Miljöprövningsdelegationen ger därför tillsynsmyndigheten rätt att besluta om ytterligare kontroll.

Det lågfrekventa ljudet har inte reglerats i detta tillstånd utan det överlämnas till bolaget att kontrollera och tillsynsmyndigheten att begära kontroll och beräkningar om behov föreligger eller om det framkommer ny forskning.

Villkor 10

Villkoret följer delvis bolagets yrkande. Villkoret ska även innehålla uppgifter om kontroll med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Valet av kontrollvillkor måste dock anpassas till förhållandena i det enskilda fallet. Skuggutbredningen är beroende av vindkraftverkens placering, en omständighet som idag inte är känd. Bolaget ska därför redovisa en förnyad skuggberäkning för tillsynsmyndigheten utifrån beslutade positioner och vald vindkraftmodell.

Villkoret omfattar även de fastigheter som på grund av den kumulativa effekten från Säliträdberget kan få förhöjda skuggtider. Ansvar för att åtgärda skuggtiden för dessa eventuella fastigheter ligger i detta tillstånd.

Med störningskänslig plats avses uteplats eller yta som används för rekreation, vila eller arbete i anslutning till bostäder.

Villkor 11

Uppstår läckage i ett vindkraftverk kommer det i första hand att hamna i maskinhuset. Risken för att kemikalier ska spridas till omgivningen bedöms därför vara mycket liten. Det förutsätter dock att kemikalier och avfall hanteras på ett säkert sätt. Miljöprövningsdelegationen konstaterar att kemikaliehanteringen inte begränsas till vindkraftverken. Det är därför viktigt att hanteringen sker på ett säkert sätt även vad gäller annan utrustning och att uppställning av fordon, tankning med mera, sker på ett sådant sätt att läckage inte riskerar att förorena yt- eller grundvatten. Ett villkor föreskrivs därför angående hantering och förvaring av kemikalier och farligt avfall. Villkoret gäller såväl vindkraftverk som transformatorstationer och övrig utrustning.

Villkor 12

Miljö- och hälsopåverkan till följd av verksamheten ska undersökas och bedömas fortlöpande och systematiskt, i enlighet med reglerna om egenkontroll i förordning (1998:901) om verksamhetsutövarns egenkontroll.

Bolaget ska för att underlätta det egna utförandet och tillsynsmyndighetens granskning av kontrollen upprätta ett kontrollprogram som hålls aktuellt. Miljöprövningsdelegationen överlåter utformningen av kontrollprogrammet till bolaget i samråd med tillsynsmyndigheten. Kontrollprogrammet ska beskriva dels hur försäkringsmålet efterlevs

och dels hur nödvändig mätning och beräkning ska utföras, utvärderas, dokumenteras och rapporteras.

I den del av kontrollprogrammet som beskriver anläggningsfasen ska den slutliga lokaliseringen av vindkraftverken framgå liksom vägar och annan infrastruktur. Även avvecklingsfasen bör översiktligt beskrivas, något som måste konkretiseras när avvecklingen närmar sig. Kontrollprogrammet ska dock redan från början innehålla uppgifter om hur anläggningens olika delar ska omhändertas efter nedmontering vad som är återanvändningsbart, vad som kan återvinnas eller energiåtervinnas och vad som går till deponi.

För de fall bolaget och tillsynsmyndigheten inte kommer överens anser Miljöprövningsdelegationen att tillsynsmyndigheten bör ges rätt att besluta om vad kontrollprogrammet ska innehålla.

Villkor 13 och 14

Tillfälligt utnyttjade ytor, som inte behövs för driften av vindkraftparken, ska återsällas inom två år efter att anläggningsarbeten avslutats. Om hela vindkraftparken inte kommer att uppföras samtidigt bör återställning genomföras successivt i de delar som uppförts.

Dagens kunskap är att betongfundament i allmänhet innebär ringa föroreningsrisk. Detta under förutsättning att halterna av miljö- och hälsofarliga ämnen är låga i betongen. Den som använder färdigblandad betong kan förvissa sig om detta, till exempel genom en kvalitetssäkring som omfattar miljöparametrar. Det är bra om en beskrivning av byggmaterial, som kan vara till stöd för eventuell inventering av inbyggda farliga ämnen och komponenter, kan sparas och finnas tillgänglig vid en eventuellt framtida rivning av anläggningen.

Alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälps, i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. (2 kap. 8 § miljöbalken).

Miljöprövningsdelegationen anser att det är viktigt att utrustning monteras ned och avlägsnas och att området anpassa till omgivningen när elproduktionen upphört. Arbetet kan, i likhet med anläggningsarbetet, ge upphov till störning och påverkan på omgivningen och ska därför ske i samråd med tillsynsmyndigheten.

Miljöprövningsdelegationen vill här påpeka att ett långvarigt driftstopp, där verksamhetsutövaren kan visa att man arbetar för att åtgärda problemen, inte bör tolkas som att verksamheten permanent tagits ur drift.

Villkor 15 och 16

Det ska tydliggöras att ägaren till en fastighet eller väg eller en ansvarig för spårdragning, t.ex. för skidspår, skoter eller vandring, är medveten om etableringen av vindkraftverken och dess riskavstånd.

Eftersom intilliggande fastighetsägare kan ha intresse av att etablera vindkraft får en etablering inte försvåra för andra fastighetsägares vindkraftetableringar. Ett allmänt begrepp är att det krävs 5 rotordiametrar mellan två vindkraftverk för att de inte ska ta vind från varandra, därför krävs det 2,5 rotordiametrar till fastighetsgränsen.

Miljöprövningsdelegationens sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis konstaterar Miljöprövningsdelegationen att verksamheten inte strider mot gällande planbestämmelser och gör bedömningen att anläggningen i de tillståndsgivna delarna inte medför en sådan påtaglig skada på landskapsbilden eller övriga värden i omgivningen att det är ett hinder för tillåtligheten. Med hänsyn till de skyddsåtgärder som sökanden åtagit sig och de begränsningar och villkor som ställs i detta tillståndsbeslut uppfyller den föreslagna lokaliseringen kraven på val av plats i 2 kap 6 § MB.

Verksamheten bedöms vara förenlig med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser. Tillstånd ska därför lämnas till att uppföra 9 vindkraftverk inom de områden som angivits på karta, bilaga 1, till detta beslut.

Detta beslut delges även genom kungörelse. Upplysningar om hur man överklagar, se bilaga

Beslut i detta ärende har meddelats av Miljöprövningsdelegationen. I beslutet har Inger Svanström, ordförande, och Alf Turesson, miljösakkunnig, deltagit. Adina Grälls har varit föredragande.

Inger Svanström

Alf Turesson

Bilagor:

Bilaga 1 Karta över verksamhetsområdet

Bilaga 2 Sändlista

Bilaga 3 Kungörelsedelgivning

Sändlista:

Dala Vind AB, Box 4, 782 21 Malung

Niklas.Lundaahl@dalakraft.se

Mora kommun, 792 80 Mora

olle.bylander@mora.se

Roland Korsén, Gassarvet Lisbetes väg 8, 793 97 Siljansnäs

stockholm@se.mags.se Lars Boman

Annica Brodin Matsson, Långåkersvägen 27, 793 60 Siljansnäs

fch@ireland.com Frances Clarke Hermansson

conny.trogen@yahoo.se Dalarnas Ornitologiska förening

borje.dahlen@telia.com

Naturskyddsföreningen i Dalarna, c/o Mora Fhsk, Yvradsväg 29, 792 34 Mora

AB Dalaflyget, Mora Siljan Flygplats, 791 91 Mora

Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

gavle@trafikverket.se Trafikverket, Region Mitt, Box 417, 801 05 Gävle

skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se

registrator@energimyndigheten.se Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna

Försvarsmakten, Högkvarteret, 107 85 Stockholm

exp-hkv@mil.se

registrator@msb.se Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 651 81 Stockholm

pts@pts.se Post- och Telestyrelsen, Box 5398, 104 46 Stockholm

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm

Bergsstaten, Falukontoret, Slaggatan 13, 791 71 Falun

sgu@sgu.se SGU, Box 670, 751 28 Uppsala

registraturen@boverket.se Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona

registrator@svk.se Svenska Kraftnät, Box 1200, 172 24 Sundbyberg

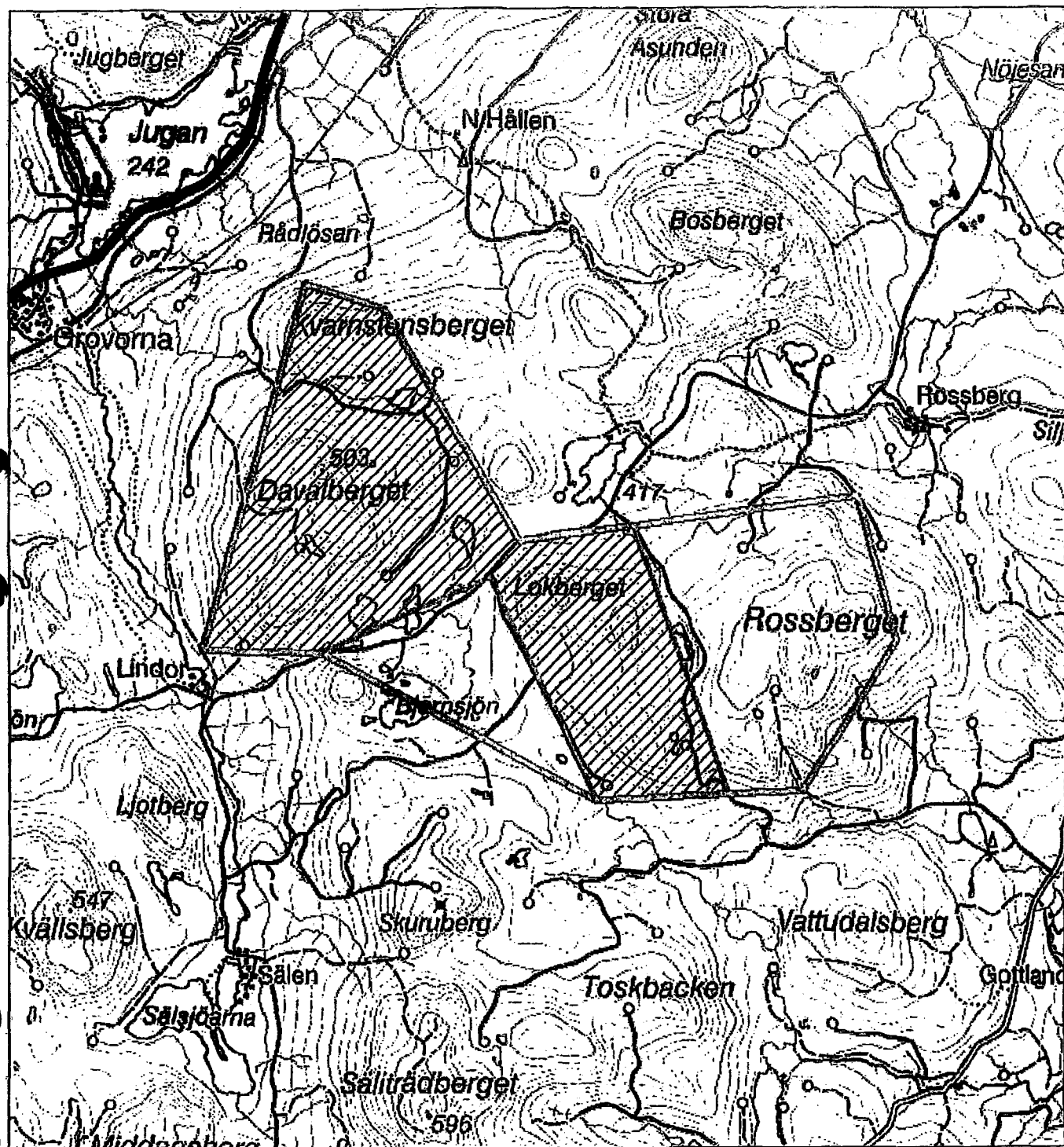
Rättviks kommun, 795 80 Rättvik

Leksands kommun, Box 303, 793 27 Leksand

Orsa kommun, Box 23, 794 21 Orsa

Älvdalens kommun, Box 100, 796 22 Älvdalen

Aktförvararen

Skala 1:50 000

Tillståndsansökan för vindkraft Dávalberget/Lokberget
Dnr 551-16650-08
Bilaga 1 enligt tillståndsbeslut

- Verksamhetsområde enligt tillståndsansökan
- Möjligt etableringsområde enligt tillstånd

